

*una caritate,
una regula,
similibusque
vivamus moribus*

*Liturgia est culmen
ad quod actio Ecclesiae tendit
et simul fons unde
omnis eius virtus emanat.*

SECRETARIUS LITURGIÆ
Ordinis Cisterciensis

Okólnik liturgiczny 2017-1

Opactwo Heiligenkreuz, dn. 23 lipca 2017 r.

Drogi siostry cysterki i drodzy współbracia!

Mamy już ponad połowę roku i nadszedł czas, aby zająć się zmianami liturgicznymi i odpowiedzieć na zadane pytania.

Odpowiedzi na ostatni list

Zostałem poproszony, aby moje listy były krótsze i zredukowane do najistotniejszych aspektów. Postaram się, a jeśli mi się to nie uda, proszę o wyrozumiałość.

Z jednego klasztoru otrzymałem następującą informację: „Bracia z Westmalle wysłali nam w międzyczasie 20 nieoprawionych antyfonarzy, biorąc na siebie koszty wysyłki! Jesteśmy za to wdzięczni. Oprawą zajmą się tanio i perfekcyjnie więźniowie z pobliskiej jednostki karnej...”

Thesaurus Liturgiae O.Cist.

Życzeniem kapituły generalnej z 2015 r. była lepsza współpraca w dziedzinie liturgii w naszym zakonie. Bezpośrednim życzeniem było stowrzenie internetowej bazy danych (Thesaurusa), z której wspólnoty mogą pobierać liturgiczne teksty, książki, zeszyty, dokumenty itp. Strona ta już funkcjonuje. Daje ona możliwość wyrażenia swojej opinii na forum liturgicznym, zadawania pytań itd.. Nowa strona: www.liturgia-ocist.org. Aby korzystać ze strony należy się zarejestrować. Obsługa jest bardzo prosta. W razie problemów i propozycji można się ze mną kontaktować. Ze swojej strony proszę o poinformowanie wszystkich braci, którzy interesują się i zajmują w klasztorach liturgią. Tak samo ważne jest, aby często korzystano w kongregacjach z nowego serwisu. Cieszę się już teraz z każdej współpracy. Także członków innych zakonów (przede wszystkim trapistów i benedyktynów) zaprosiłem do współpracy.

„Participatio actuosa” w liturgii godzin

Konstytucja nt. Liturgii SW II mówi pod pkt. 14: „Matka Kościół bardzo pragnie, aby wszyscy wierni byli wdrażani do pełnego, świadomego i czynnego udziału w obrzędach liturgicznych, jakiego domaga się sama natura liturgii. Na mocy chrztu lud chrześcijański, będąc "wybranym plemieniem, królewskim kapłaństwem, narodem świętym, ludem Bogu na własność przeznaczonym" (1P 2,9; por. 2,4n), jest

uprawniony i zobowiązany do takiego udziału. To pełne i czynne uczestnictwo całego ludu trzeba mieć bardzo na uwadze przy odnowieniu i pielęgnowaniu świętej liturgii. Liturgia jest bowiem pierwszym i niezastąpionym źródłem, z którego wierni czerpią prawdziwie chrześcijańskiego ducha. Dlatego duszpasterze w całej swej pastoralnej działalności powinni gorliwie dążyć do zapewnienia takiego udziału przez należyte wychowanie wiernych. Osiągnięcia tych rezultatów nie można się jednak spodziewać, jeżeli najpierw sami duszpasterze nie będą przeniknięci duchem i mocą liturgii i nie staną się jej nauczycielami. Koniecznie więc należy zapewnić duchowieństwu odpowiednią formację liturgiczną. Dlatego Sobór święty postanowił ustalić niżej podane zasady.”¹ W „Instructio generalis” do liturgii godzin myśl ta jest kontynuowana w pkt. 33: „Liturgia Godzin, zgodnie z przeznaczeniem, w doborze treści oraz układzie rządzi się własnymi prawami. Dobiera ona i układa we właściwy sobie sposób te składniki, które znajdują się we wszystkich obrzędach chrześcijańskich. I tak na każdą Godzinę składa się hymn, następnie psalmodia, potem dłuższe lub krótsze czytanie Pisma św., wreszcie modlitwy na zakończenie. Liturgia Godzin, czy to wspólnie odprawiana, czy odmawiana prywatnie, pozostaje zawsze w swej istocie dialogiem między Bogiem a człowiekiem. Jednakże wspólne jej odprawianie jaśniej uwidatnia to, że jest ona z natury rzeczą modlitwą wspólnoty Kościoła. Wspólne odprawianie tej liturgii sprzyja czynnemu uczestnictwu biorących w niej udział zgodnie z funkcją przypadającą każdemu. Dzieje się to przez aklamacje, dialog, chórowe odmawianie psalmów i dopuszcza różnorodne zastosowanie form i środków wyrazu Dlatego wspólnotowe odprawianie Liturgii Godzin ma zawsze pierwszeństwo, szczególnie jeżeli się mu zapewni czynny udział wiernych, i należy ją przekładać ponad prywatne jej odmawianie. W miarę możliwości, i gdy sprawuje się ją w chórze lub wspólnocie, wypada, jeśli to możliwe, odprawiać ją ze śpiewem, zgodnie z jej założeniami i przeznaczeniem, uwzględniając przy tym charakter jej poszczególnych części. W ten sposób wypełni się napomnienie Apostoła: "Słowo Chrystusa niech w was przebywa z całym swym bogactwem: z wszelką mądrością nauczajcie i napominajcie samych siebie przez psalmy, hymny, pieśni pełne ducha, pod wpływem łaski śpiewając Bogu w waszych sercach" (Kol 3, 16; por. Ef 5, 19-20).² Reguły te są jasne i jednoznaczne oraz należy je wziąć sobie do serca. Należy też podkreślić, że tradycja naszego zakonu jest różna od tych zaleceń.

W typowej budowie architektonicznej kościołów cysterskich nie przewidywano udziału świeckich w liturgii godzin. Z tego względu wczesnonowożytnie kapituły generalne odrzucały ten udział świeckich. Wszystko to miało głęboki sens. Z jednej strony zakazywały tego przepisy klauzulowe (przeszkadzanie w modlitwie, brak spokoju do kontemplacji). Także dzisiaj udział gości w modlitwie monastycznej nie od razu stanowi „pełny, świadomy i czynny udział“. Ważniejsze jest, aby członkowie wspólnoty klasztornej mogli modlić się w spokoju.

Jak można umożliwić „pełny, świadomy i czynny udział“ wszystkim wiernych (zakonnicy/zakonnice, ludzie z zewnątrz) we wspólnej liturgii. Zwykła obserwacja przez zwiedzających i turystów oraz wiernych nie ma sensu, i nie pomaga w modlitwie wspólnoty, nawet jeśli samo przyglądanie się umożliwia spotkanie z Bogiem, czego nikomu nie wolno zabronić. Piękno liturgii godzin polega na tym, że każdy może wziąć w niej udział, nawet jeśli znajduje się daleko od Boga i świata „sacrum“. Konieczne jest jednak, aby umożliwić osobom chcącym wziąć aktywny udział w liturgii godzin pełny udział. Oczywiście nie w stallach ☺, jednakże należałoby w dobry sposób wprowadzić te osoby do liturgii godzin (oddać do dyspozycji brewiarze, aby mogły w ciszy śledzić modlitwę wspólnoty). Wiele osób po pobycie w naszych klasztorach sama zaczęła pielęgnować liturgię godzin w swoim życiu modlitewnym lub zdecydowała się wstąpić do klasztoru, aby odnaleźć wolę Boga w swoim życiu. Jest to błogosławieństwo dla Kościoła. Mimo wszystko udział wiernych w modlitwie zakonnej może stać się powodem do zdenerwowania. Jedna wspólnota może być dosłownie zaniepokojona najazdem przez

¹ <http://www.kkbids.episkopat.pl/?id=87#id=104>

² <http://brewiarz.pl/wstep/2.php3>

turystów. Inne wspólnoty nie mają problemu zbyt wielu gości, co pozwala na spokojną kontemplacyjną modlitwę wspólnoty. Zatem wspólnoty powinny same wypracować indywidualne podejście do tematu. Odświętne modlitwy z organami (np. niedzielne lub uroczyste nieszory) mogą pomóc. Na zakończenie „Instructio generalis“ do liturgii godzin: „273. Oficjum śpiewane ma bez wątpienia swoje zalety, jeśli śpiew stoi na wysokim poziomie artystycznym i duchowym, jednak pożyteczniejszym będzie wprowadzenie pewnego stopniowania w stosowaniu śpiewu. Przemawiają za tym względy praktyczne oraz fakt, że nie można wszystkich części oficjum stawiać bez różnicy na jednej płaszczyźnie, lecz każda powinna odzyskać swoje pierwotne znaczenie i właściwe zastosowanie. W ten sposób Liturgia Godzin nie będzie tylko pięknym świadectwem minionej przeszłości, zachowanym bez zmian i wzbudzającym podziw, lecz może ożyć na nowo, rozwijać się i być widowym wyrazem żywej wspólnoty. Zasada stopniowania uroczystości dopuszcza szereg stopni pośrednich między oficjum w całości śpiewanym, a zwykłą recytacją wszystkich części. Wprowadza to pożądane urozmaicenie w zależności od znaczenia danego dnia i odprawianej Godziny, a także w zależności od rodzaju i przeznaczenia poszczególnych części oficjum, na koniec wreszcie od liczebności i charakteru danej wspólnoty oraz od liczby kantorów w danych okolicznościach. Dzięki tej większej elastyczności śpiew będzie mógł częściej niż poprzednio towarzyszyć publicznej modlitwie Kościoła, ta zaś będzie mogła dostosowywać się za każdym razem do najrozmaitszych warunków. Pozwala to spodziewać się znalezienia nowych dróg i nowych form współczesnego jej wyrazu, jak to zawsze działo się w życiu Kościoła.“³

Aktualności z Kościoła i naszego zakonu

Francuskojęzyczni biskupi katoliccy zapowiedzieli nowe tłumaczenie Modlitwy Pańskiej **Ojcie Nasz**. Pierwotnie wersja miała obowiązywać już od Adwentu, obecnie od następnych Świąt Wielkanocnych. Zmieni się zdanie „I nie wódz nas na pokuszenie“; będzie ono brzmieć: „I nie dopuść, abyśmy ulegli pokusie“ – oczywiście w j. francuskim. Pozostałe wspólnoty chrześcijańskie francuskojęzycznej Szwajcarii zareagowały pozytywnie na tą decyzję. Nowa wersja Modlitwy Pańskiej obejmie wszystkie kraje francuskojęzyczne z wyjątkiem Kanady. W Belgii obowiązuje ona od 4 czerwca; Francja dołącza się w grudniu tego roku. Szwajcaria zmienia tekst od Wielkanocy 2018 r. (Radio Watykańskie 29.6.2017)

Ojciec **Nikolaj Aracki** O.Cist. (Sticna) zakończył w tym roku **studia doktorskie** w dziedzinie liturgioznawstwa na rzymskim uniwersytecie San Anselmo i naucza liturgii na uniwersytecie w Ljublanie. Ojciec **Johannes Paul Chavanne** O.Cist. (Heiligenkreuz) również w tej dziedzinie obronił doktorat na Uniwersytecie Wiedeńskim i zacznie nauczać liturgii w Wyższej Szkole Teol.-Fil. w Heiligenkreuz. Gratulujemy serdecznie obu ojcom i życzymy wiele radości i miłości. Cieszy nas, że nasz zakon wzbogacił się o kolejnych ekspertów w dziedzinie liturgii.

Siostra Pauline Klimachs O.Cist. (Helfta) poprosiła mnie o przekazanie następującej informacji: „Chciałabym udostępnić zainteresowanym notacje muzyczne, które spisałyśmy w Helfcie w ostatnich latach w GABC. Mniejsze wspólnoty mogłyby w ramach możliwości śpiewać wybrany **hymn czy antfonę po łacinie**, wydrukować we własnym zeszycie. Wszystko dostępne w bazie danych: <https://gregobase.selapa.net/>. Kancjonał (Hymnarium) i antyfonarz z Westmalle znajduje się pod adresem: <http://splendorveritatis.org> jako obrazy do korzystania.“ Dziękuję siostrze z Helfty za ich pracę i cieszę się, jeśli inni mogą skorzystać z ich ofiarnej pracy.

O obowiązku „troski o to, aby wszystko co konieczne jest do sprawowania Uczty Pańskiej było godne” przypomina Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów w liście skierowanym do

³ <http://brewiarz.pl/wstep/5.php3>

poszczególnych Konferencji Episkopatów. Kongregacja wskazuje potrzebę czuwania nad jakością chleba i wina przeznaczonego do sprawowania Eucharystii, oraz nad tymi, którzy je przygotowują. Przypomina też „istniejące już w tej materii ustalenia i podsuwa pewne wskazania praktyczne”.⁴ „3. Przepisy związane z materią eucharystyczną, zawarte w kan. 924 KPK i w numerach 319-323 Ogólnego wprowadzenia do Mszału rzymskiego, zostały już wyjaśnione w Instrukcji Redemptionis Sacramentum, wydanej przez Kongregację Kultu Bożego 25 marca 2004 roku: a) “Chleb, którego używa się przy sprawowaniu Najświętszej Ofiary eucharystycznej, powinien być niekwaszony, czysto pszeniczny i świeżo upieczony, tak aby nie było żadnego niebezpieczeństwa zepsucia. Wynika z tego, że chleb wykonany z innej substancji, nawet zbożowej, lub taki, do którego została dodana znaczna ilość materii różnej od pszenicy, tak że zgodnie z powszechną opinią nie może być nazwany chlebem pszenicznym, nie stanowi ważnej materii dla sprawowania Ofiary i sakramentu Eucharystii. Poważne nadużycie stanowi dodawanie do chleba przeznaczonego do Eucharystii innych substancji, jakimi są owoce lub cukier czy miód. Jest oczywiste, że hostie winny być wykonywane przez osoby, które odznaczają się nie tylko uczciwością, lecz również mają kompetencje do ich wykonywania i wyposażone są w odpowiednie narzędzia” (n. 48). b) “Wino, jakiego używa się przy sprawowaniu Najświętszej Ofiary eucharystycznej, powinno być naturalne, z winogron, czyste i nie zepsute, bez domieszki obcych substancji. [...] Z troskliwością należy dbać, aby wino przeznaczone do Eucharystii było przechowywane w doskonałym stanie i nie skwaśniało. Absolutnie zakazuje się używania wina, którego prawdziwość i pochodzenie byłyby wątpliwe: Kościół bowiem wymaga pewności, jeśli chodzi o warunki konieczne do ważności sakramentów. Żaden pretekst nie może usprawiedliwić użycia jakichkolwiek innych napojów, które nie stanowią ważnej materii” (n. 50).⁵ Wszystkie informacje są dokładnie przedstawione w liście oraz na stronach Komisji Episkopatu Polski i poszczególnych diecezji. Kongregacja pragnie tym samym zapanować nad chaotycznym trendem i zaniedbaniami w tej dziedzinie.

Sekretarz ds. Liturgii OCSO hat zwrócił mi uwagę na teksty, które można użyć w **Święto św. Marii Magdaleny**. Aprobowano je dla ordynariatu anglikańskiego i w „Thesaurus Liturgiae Horarum Monasticae” (Rzym 1977): wigilie (godzina czytań): 1. Nokturn Ps 6, 13, 16 (numeracja hebrajska); czytanie: Wj 15,1-21, 2 (lub: So 3,14-20). 2. Nokturn Ps 30, 42 i 43, 63; 3. Nokturn - kantykt 1 Sm 2,1-10 (lub: Jdt 9,11-14). Nieszpory: Ps 111, 116 (= Wulgata Ps 114 i 115), 139. Jutrznia: czytanie krótkie - Iz 30,18-21; seksta: czytanie krótkie - Mdr 1,1b-2, Nieszpory: krótkie czytania - 2 Kor 1,3-7. Alternatywne czytania do każdej części modlitwy godzin: Rt 1,6-18; 1 Sm 16,14-23; Iz 25,1-9; Dz 13,26-33a; Dz 16,13-18; 1 Kor 1,26-31.

Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów pracowała podobno nad **instrukcją dotyczącą tłumaczeń**, która miała by zastąpić kontrowersyjną instrukcję „Liturgiæ authenticæ”. Według innych wypowiedzi ma ona ją tylko uzupełnić. Projekt tekstu spoczywa ponoć na biurku Ojca Świętego do Jego aprobacji. Oznacza to, że obecne tłumaczenia powinny zostać wstrzymane, aby nie wykonywać podwójnej pracy.

Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów pracuje też nad projektem oficjalnym cyklu **czytań w godzinie czytań (wigilie) drogi okres (drugi rok czytań)**, gotowy już wielu grupach językowych, jednak jest zaległy w łacińskiej „Liturgia Horarum (editio typica)”. Doprowadziłoby to do ujednoczenia ciągu czytań w Kościele i zakonach. Pomogło by to przy wyborze tekstów antyfon dopasowanych do czytań. Jest to najbardziej opóźnionego 5 tomu “Liturgia Horarum”, zapowiadany od reformy liturgicznej. Być może w końcu ukaże się oficjalne oracje do psalmów.

---

⁴ <http://episkopat.pl/list-okolny-do-biskupow-nt-chleba-i-wina-do-sprawowania-eucharystii/>

⁵ <http://episkopat.pl/list-okolny-do-biskupow-nt-chleba-i-wina-do-sprawowania-eucharystii/>

Kongregacja Cysterska Mehrerau wydała niemieckie tłumaczenie **mszy własnych zakonu cysterskiego**, za którą odpowiada też Austriacka Kongregacja Cysterska. Tłumaczenie i opracowanie tekstów matka Hildegard Brem O.Cist. (Mariastern-Gwiggen) i ojciec Alberich Altermatt (Hauterive/Eschenbach). Zamówienia w wydawnictwie Be&Be-Verlag Heiligenkreuz: +43 / 2258-8703-400 lub: bestellung@klosterladen-heiligenkreuz.at czy online: <http://www.bebeverlag.at/>. Wielkie dzięki za tą pracę!

Aktywność Sekretariatu ds. Liturgii

Od 4 do 7 lipca 2017 r. odbył się w Rzymie **synod zakonu**. 6 lipca udzieliłem sprawozdania z działalności sekretariatu – wg postanowień statutu o Sekretariacie ds. Liturgii. Należało omówić wiele spraw. Ucieszyło mnie zainteresowanie zebranych na synodzie, aby można było przygotować odpowiednie tematy na kapitułę generalną 2020 r.

Praca nad nowym **Graduałem** postępuje. Podziękowanie należy się przede wszystkim siostrze z Boulaur, które ofiarnie podjęły się tej pracy. Praca ta może postępować tylko dzięki ekspertom muzycznym, co jednak generuje duże koszty. Stąd potrzeba nam wsparcia finansowego. Jeżeli ktoś pragnąłby w jakiś sposób wesprzeć projekt, proszę o kontakt ze mną.

Opracowanie nowego **Brewiarza** rozwinęło się do pracy zespołowej kilku wspólnot. W dalszym ciągu można zgłaszać się do współpracy.

Opacowanie naszego **własnego zakonnego kalendarza** także ruszyło. W razie propozycji, życzeń i sugestii poszczególnych wspólnot prosimy o kontakt.

Od 27 do 30 września 2018 r. w Opactwie Lilienfeld (Austria) odbędzie się **spotkanie odpowiedzialnych za liturgię krajów niemieckojęzycznych** („Liturgie im Zisterzienserorden – Förderung, Erneuerung, Praxis“). Zaproszono mistrzów ds. liturgii, ceremoniarzy, kantorów z 3 zakonów RB: OCist, OCSO i OSB. Było by pięknie, żeby podobne spotkania odbywały się w innych grupach językowych. Bliższe informacje będą podawane na bieżąco.

Odpowiedzi na nadesłane pytania

Odpowiadam tutaj na ostatnio nadesłane pytania. W przyszłości będę również odpowiadał na wybrane pytania. Zapraszam do korzystania w Forum-Online do stawiania pytań i czytania odpowiedzi. Oczywiście cieszę się z pytań kierowanych do mnie.

Kiedy opatka może korzystać z pastorału? Jak należy go nosić i z niego korzystać?

Na wstępie chciałbym zaznaczyć, że z łacińskiej wersji pontyfikału (editio typica) wykreślony został pastorał z benedykcji opatki, tzn. nie otrzymuje ona go. W niektórych „tłumaczeniach“ samowolnie go zachowano. W naszym zakonie udało się pastorał opatki uratować w „Rituale Cisterciense 1998”. Pastorał opatki jest ważnym symbolem i powinien być rzeczywiście użytkowany. O pastorał opatki nie znajdziemy wiele wzmianek w księgach naszego zakonu. Według „Rituale Cisterciense 1998“ pastorał może znajdować się przy opatce podczas profesji wieczystej, trzyma go ona podczas odpytywania (na siedząco), podczas odczytania świadectwa profesji (przy przenoszeniu profesji), przeniesienie zwłok siostry do kościoła i na miejsce pochówku (zawsze za katafalkiem), przy przekazaniu pastorału podczas benedykcji opatki (przy czym od razu zostaje zwrócony). Nie ma żadnych regulacji do niesienia

pastorału przez opatkę, więc należy go tak nosić, jak opat (biskup): W lewej ręce, ślimakiem do przodu, bez rękawic, ewentualnie z pannisellusem (sudarium). Stare źródła mówią o noszeniu pastorału przy wprowadzeniu kobiety do klausuli (do chóru), podczas wyboru (lub potwierdzenia wyboru czy instalacji), odprowadzenie do chóru (klausuli), po benedykcji opatki. Jeden komentator sądzi, że jest wiele tradycji własnych egzystujących w danym klasztorze. Opaci byli bardzo kreatywni w znajdowaniu okazji do noszenia pastorału, w momentach, kiedy nie czyniono tego – takiej kreatywności nie można odmawiać opatom.

Czy siostry zakonne mogą wykonywać służbę ołtarza podczas mszy konwentualnej (czynności ministranta)?

Can. 230-231 CIC: „Kan. 230 - § 1. Mężczyźni świeccy, posiadający wiek i przymioty ustalone zarządzeniem Konferencji Episkopatu, mogą być na stałe przyjęci, przepisany obrzędem liturgicznym, do posługi lektora i akolity, udzielenie jednak tych posług nie daje im prawa do utrzymania czy wynagrodzenia ze strony Kościoła. § 2. Świeccy mogą być czasowo wyznaczeni do pełnienia funkcji lektora w czynnościach liturgicznych, podobnie wszyscy świeccy mogą wykonywać funkcje komentatora, kantora lub inne, zgodnie z przepisami prawa. § 3. Tam, gdzie to doradza konieczność Kościoła, z braku szafarzy, także świeccy, chociażby nie byli lektorami lub akolitami, mogą wykonywać pewne obowiązki w ich zastępstwie, mianowicie: posługę słowa, przewodniczyć modlitwom liturgicznym, udzielać chrztu a także rozdzielać Komunię świętą, zgodnie z przepisami prawa. Kan. 231 - § 1. Świeccy, którzy na stałe lub czasowo poświęcają się posłudze Kościoła, obowiązani są zdobyć odpowiednią formację potrzebną do właściwego wykonywania swego zadania, by ją spełniali świadomie, umiejętnie i pilnie.”⁶

We „Ogólnym wprowadzeniu do mszału rzymskiego“: „114. Wśród Mszy świętych sprawowanych przez pewne wspólnoty szczególne miejsce zajmuje Msza konwentualna, stanowiąca część codziennego Oficjum, nazywana "Mszą zgromadzenia". Chociaż dla tych Mszy nie przewiduje się żadnej specjalnej formy celebrowania, to jednak bardzo jest wskazane, aby były one śpiewane i by brali w nich pełny udział wszyscy członkowie wspólnoty, czy to zakonnicy, czy kanonicy. Podczas takiej Mszy poszczególni członkowie wspólnoty powinni pełnić funkcje liturgiczne stosownie do uprawnień wynikających ze święceń lub powierzonych im posług. Wypada zatem, aby wszyscy kapłani, którzy z racji duszpasterskich nie są zobowiązani do celebrowania indywidualnie, koncelebrowali Mszę świętą konwentualną. Ponadto wszyscy kapłani, którzy należą do tej wspólnoty i z racji duszpasterskich są zobowiązani do celebrowania indywidualnie dla dobra wiernych, mogą tego samego dnia koncelebrować Mszę świętą konwentualną albo "Mszę zgromadzenia". Wypada bowiem, aby kapłani, którzy biorą udział w celebracji eucharystycznej, jeśli nie zwalnia ich od tego słuszną przyczyną, z zasady pełnili urząd posługi wynikający z przyjętych święceń, a więc by uczestniczyli jako koncelebransi, ubrani w szaty liturgiczne. Jeśli nie celebrowają, niech biorą udział ubrani we własny strój chórowy albo komżę nałożoną na sutannę.”⁷ Oznacza to, że siostry czy mniszki mogą wykonywać czynności liturgiczne nie związane ze święceniami. Wcześniej czytamy: „73. Na początku Liturgii eucharystycznej przynosi się do ołtarza dary, które staną się Ciałem i Krwią Chrystusa. Najpierw przygotowuje się ołtarz, czyli stół Pański, będący ośrodkiem całej Liturgii eucharystycznej; umieszcza się na nim korporał, puryfikaterz, mszał i kielich, chyba że przygotowuje się go przy kredensie. Następnie przynosi się dary na ofiarę: godne uznania jest, jeśli wierni przynoszą chleb i wino, które przyjmuje od nich kapłan albo diakon, aby je następnie złożyć na ołtarzu. Chociaż wierni tak jak dawniej nie składają już chleba i wina przeznaczonych do liturgii ze swoich własnych darów, obrzęd przyniesienia ich do ołtarza zachowuje swoją wymowę i duchowe znaczenie. Pożądane jest także

⁶ <http://www.zaufaj.com/prawo-kanoniczne/48.html#4>

⁷ <http://www.kkbids.episkopat.pl/?id=201#id=224>

przynoszenie przez wiernych lub zbieranie w kościele pieniędzy albo innych darów przeznaczonych na potrzeby ubogich lub kościoła; składa się je w odpowiednim miejscu obok stołu eucharystycznego.⁸ Tzw. „wierni“ mogą być zatem wtedy siostry zakonne czy mniszki – szczególnie wtedy, gdy brak ministrantów lub wiernych.

Czy można podczas wielkich uroczystości (np. wielkie procesje, profesja czy święcenia) rezygnować z poszczególnych modlitw liturgii godzin?

W zasadzie przełożony wspólnoty ma prawo dyspensować pojedynczych (lub wielu) członków wspólnoty z modlitwy liturgii godzin. Dotyczy to także całej wspólnoty, co w pewnych sytuacjach byłoby sensowne. Dokładnych regulacji nie ma. Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów przesłała Episkopatowi Niemiec odpowiedź na to pytanie o obligatoryjnej modlitwie godzin z dnia 15 listopada 2000 r. (Prot. Nr 2330/00/L). Dotyczy to księży diecezjalnych, może być pewnie użyte „mutatis mutandis“ do odpowiedzi na to pytanie. Należy zacytować ważny punkt: „Całkowita i codzienna celebrowanie Liturgii Godzin przynależy do istotnej posługi kościelnej czyli do zadań kapłanów i diakonów, którzy przygotowują się do przyjęcia prezbiteratu.

Dlatego miałyby się z prawdą ten, kto uważałby, że celebrowanie Liturgii Godzin jest jedynie zadośćuczynieniem jakiemuś kanonicznemu zobowiązaniu, co też jest prawdą, i bez wątplenia dlatego ten szczególnie obowiązek chwalenia Trójjedynego Boga za Jego Boską dobroć i piękno oraz za zdumiewające Jego miłosierdzie w sprawach naszego nadprzyrodzonego zbawienia na mocy sakramentalnej władzy święceń został powierzony diakonowi i kapłanowi jako obowiązek osobisty. Kapłani i diakoni wraz z pieśnią chwały przedstawiają Bożemu Majestatowi prośby, aby raczył On przyjść z pomocą tak duchownym, jak i doczesnym potrzebom zarówno Kościoła jak i całego rodzaju ludzkiego.

Niewątpliwie "ofiara chwały dokonuje się przede wszystkim poprzez celebrowanie w ofierze Najświętszej Eucharystii, lecz jest przygotowywana i przedłużana w sprawowaniu Liturgii Godzin (zob. OWLG 12), której najdoskonalszą postacią jest celebrowanie we wspólnocie, bądź w zgromadzeniu osób zakonnych; bardzo należałoby sobie życzyć, aby doszło do tego uczestnictwo wiernych świeckich.

Jednak Liturgia Godzin, którą nazywa się również oficjum, bądź brewiarzem, w żaden sposób nie traci swojego znaczenia, kiedy ktoś ją sprawuje sam, niejako w sposób prywatny, bowiem "modlitwy te wypowiada się prywatnie, ale nie ograniczają się one do tego, co prywatne" (Gilbert z Holland, Kazanie 23, PL 184, 120). Ponieważ więc w takich okolicznościach nie jest ona czymś prywatnym, lecz przynależy do publicznego kultu Kościoła, gdy święty szafarz ją sprawuje, wypełnia w sposób oczywisty swoje kościelne posłannictwo: kapłan bowiem bądź diakon, który w zaciszu świątyni lub kaplicy, a nawet swojego domu, oddaje się celebrowaniu świętego oficjum, nawet kiedy nikt mu nie towarzyszy, godnie wypełnia dzieło Kościoła, w imieniu Kościoła i za Kościół, owszem za całą rodzinę ludzką: tak to w istocie ujmuje Pontyfikat Rzymski: "Czy chcesz zachowywać i pogłębiać ducha modlitwy, właściwego waszemu sposobowi życia, i w tym duchu wiernie sprawować Liturgię Godzin w intencji Kościoła i całego świata?" (zob. Pontyfikat Rzymski, Obrzęd święceń diakonatu). Dlatego w samym obrzędzie święceń diakańskich święty szafarz prosi Kościół i otrzymuje od niego nakaz sprawowania Liturgii Godzin, który z tego tytułu wchodzi w zakres urzędowych obowiązków wyświęconego i w ten sposób przekracza granice pobożności czysto osobistej. Święci szafarze, wraz z biskupem, złączeni są w posłudze wstawiania się za Lud Boży sobie powierzony, jak Mojżesz (Wj 17,8-16) i Apostołowie (1 Tm 2,1-6) i sam Chrystus Jezus, który siedzi po prawicy Ojca i przyczynia się za nami (Rz 8,34). O tym samym jest mowa w nr 108 Ogólnego wprowadzenia do Liturgii Godzin: "Psalmy odmawia się w Liturgii Godzin nie tyle we własnym imieniu, ile w imieniu całego Kościoła

⁸ <http://www.kkbids.episkopat.pl/?id=201#id=222>

Chrystusowego, a nawet utożsamiając się z Chrystusem". W OWLG 29 na pierwszym miejscu znajdują się następujące słowa: "Kościół powołał biskupów, prezbiterów i diakonów do sprawowania Liturgii Godzin. Powinni więc oni codziennie wypełnić w całości ten obowiązek przestrzegając, o ile to możliwe, odmawiania poszczególnych Godzin w odpowiedniej porze dnia". Natomiast Kodeks Prawa Kanonicznego w kan. 276 § 2, nr 3 postanawia, co następuje: "kapłani, a także diakoni przygotowujący się do prezbiteratu, mają obowiązek odmawiać codziennie liturgię godzin, zgodnie z własnymi i zatwierdzonymi księgami liturgicznymi; natomiast diakoni stali mają odmawiać jej część, określoną przez Konferencję Episkopatu".

Po zaprezentowaniu powyższego na przedstawione zapytania można odpowiedzieć następująco:

PYTANIE: Jaka jest intencja Kongregacji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów odnośnie do zakresu obowiązku codziennej celebracji lub recytacji Liturgii Godzin?

ODPOWIEDŹ: Wyświęceni są moralnie zobowiązani do całkowitej i codziennej celebracji lub recytacji oficjum na mocy samego przyjęcia święceń, jak to wynika z obrzędu święceń diakonatu i jak kanonicznie zostało postanowione w wyżej zacytowanym kan. 276 § 2, nr 3 Kodeksu Prawa Kanonicznego. Stąd recytacja ta przybiera charakter nie jakiejś prywatnej pobożności, ani nabożeństwa wynikającego jedynie z własnej woli danego duchownego, lecz ma charakter istotnego aktu świętej posługi i misji duszpasterskiej.

PYTANIE: Czy recytacja całego oficjum jest zobowiązaniem pod sankcją grzechu ciężkiego?

ODPOWIEDŹ: Należy wziąć pod uwagę to co następuje:

- a) od częściowego czy nawet całkowitego opuszczenia recytowania oficjum usprawiedliwia poważna przyczyna, bądź słabe zdrowie, bądź posługa duszpasterska, bądź wypełnianie miłosierdzia, bądź zmęczenie, nie zaś lekka niedogodność, zgodnie z następującą zasadą ogólną: prawo kościelne czysto pozytywne nie obowiązuje przy poważnej przeszkodzie;
- b) jest niedozwolone opuszczenie oficjum czy to całkowite, czy częściowe z czystego lenistwa lub z powodu niekoniecznego odpoczynku, przeciwnie jest to lekceważenie, w poważnej materii, urzędowego obowiązku i pozytywnego prawa Kościoła;
- c) racją usprawiedliwiającą nieodmawianie Jutrznii bądź Nieszporów może być tylko przyczyna większej wagi, ponieważ te godziny liturgiczne są "głównymi częściami codziennego oficjum" (KL 89);
- d) jeśli kapłan ma obowiązek tego samego dnia wiele razy celebrować Mszę św., bądź przez wiele godzin spowiadać, bądź wielokrotnie głosić kazanie, i jest z tego tytułu zmęczony, ze spokojnym sumieniem może uważać, że jest to dla niego słuszną przyczyną dla opuszczenia jakiejś proporcjonalnej części oficjum;
- e) własny ordynariusz kapłana lub diakona może ze słusznej albo poważnej przyczyny, jeśli zajdzie taka potrzeba, dyspensować go od częściowego lub całkowitego odmawiania oficjum, bądź zgodzić się mu na zamianę na inny akt pobożności (jak. np. różaniec, Droga krzyżowa, lektura biblijna lub duchowa bądź myślna modlitwa rozsądnie przedłużona, itd.).

PYTANIE: Jakie jest właściwe znaczenie kryterium "pory dnia odpowiadającej poszczególnym Godzinom" w omawianej tu kwestii?

ODPOWIEDŹ: Odpowiedź domaga się rozróżnienia w zależności od różnorodnych przypadków.

a) Godzina Czytań nie jest ściśle związana z określonym czasem i dlatego może być odmawiana o jakiegokolwiek rozsądnej godzinie, może być zaś opuszczona, jeśli zachodzi jakaś przyczyna z tych, które zostały przytoczone powyżej w pkt. 2. Zgodnie ze zwyczajem, Godzina Czytań może być celebrowana już od godzin wieczornych lub nocnych dnia poprzedniego po odmówieniu Nieszporów (zb. OWLG 59).

b) To samo należy powiedzieć o Godzinie w ciągu dnia, ponieważ nie wyznaczono dla niej określonego czasu, przy jej odmawianiu należy zachować czas, jaki przypada między godzinami

porannymi a wieczornymi. Poza chórem, z trzech Godzin: Przedpołudniowej, Południowej i Popołudniowej "należy odmówić tylko jedną, odpowiadającą danej porze dnia, aby w ten sposób zachować tradycję modlitwy w ciągu dnia i pośród pracy" (OWLG 77).

c) Jak wskazuje sama nazwa Jutrznii winna być odmawiana oczywiście w godzinach porannych, Nieszpory zaś w godzinach wieczornych; jednak, jeśli ktoś nie mógł odmówić Jutrznii w godzinach porannych, jest zobowiązany odmówić ją jak tylko będzie mógł. Podobnie Nieszpory, jeśli nie mogą być sprawowane w godzinach wieczornych, winny być odmówione jak tylko będzie to możliwe. Innymi słowy przeszkoda związana z "odpowiednią porą dnia" nie jest sama z siebie przyczyną usprawiedliwiającą nieodmówienia Jutrznii bądź Nieszporów, ponieważ chodzi o "Godziny szczególne" (KL 89), które "mają wielkie znaczenie" (OWLG 40).

Ten, kto chętnie wywiązuje się ze służby i stara się gorliwie głosić chwałę Stworzyciela świata, może po hymnie odpowiedniej Godziny odmówić przynajmniej psalmodię opuszczonej Godziny i zakończyć jednym krótkim czytaniem i modlitwą.

Powyższe odpowiedzi zostały ogłoszone za zgodą Kongregacji do Spraw Duchowieństwa.⁹

Czy w niedziele wielkanocną odpada celebrowanie jutrzni, kiedy celebrowanie się Liturgii Wielkiejnocy w późnych godzinach z soboty na niedzielę?

Jutrznia jest momentem dnia, w którym Kościół w szczególny sposób wspomina się Zmartwychwstanie Pana naszego Jezusa Chrystusa. Noc Wielkanocna jest sama w sobie wigilią i tym samym zastępuje godzinę czytań Wielkiej Nocy, to nie dotyczy jednak jutrzni. Według przepisów z powyższego pytania nie wolno jednak rezygnować z jutrzni i nieszporów. Całkowicie nie może być to regułą, aby rezygnować z poszczególnych modlitw dnia, ponieważ te uroczystości z ich własną intensywnością wymagają więcej zaangażowania niż dni zwykłe.

Zakończenie

Na koniec chciałbym podziękować wszystkim, którzy w naszym zakonie zajmują się liturgią. Jeśli mógłbym w jakiejkolwiek sprawie pomóc, proszę o kontakt.

Z braterskim pozdrowieniem

Wasz brat Cœlestin Nebel O.Cist.

Kontakt ze mną:

pocztowy: Stift Heiligenkreuz, Markgraf-Leopold-Platz 1, 2532 Heiligenkreuz im Wienerwald, Austria

e-Mail: liturgia@ocist.org

telefon: +43 680 44 64 364 (komórka) lub: +43 2258 8703 (furta klasztorna)

Źródło: Brat Fidelis Kaliciak. Źródło zastrzega sobie możliwość błędów różnego rodzaju. W obecnym tłumaczeniu zastosowałem oficjalne polskie tłumaczenia dostępnych dokumentów kościelnych. Za wszystkie błędy przepraszam! Praca była wykonywana w krótkim czasie. Nie udało mi się niestety przeprowadzić fachowej korekty, za co autor chciałby przeprosić braci i ojców cystersów z Polski.

---

⁹ <http://www.wiadomosci.archidiecezja.katowice.pl/2002/01/4.htm>